

Priručnik za korištenje platforme Integrity Watch Bosna i Hercegovina

*Vodič za korisnike - javnost, novinare, istraživače i sve koji žele pratiti tok
novca*

www.integritywatch.ba

The project is funded by the European Commission's Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations (DG NEAR). The content of this handbook represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.

Odricanje od odgovornosti:

Ovaj priručnik izradjen je u okviru regionalnog projekta „*Integrity Watch na Zapadnom Balkanu i u Turskoj: Civilno društvo u borbi protiv korupcije kroz podatke o političkom integritetu*“, koji podržava Evropska unija, a provodi Transparency International Bosna i Hercegovina u partnerstvu sa Kosovskim demokratskim institutom (KDI), Sekretarijatom Transparency International (Njemačka), Transparency International Makedonija, Transparency Srbija i Transparency International Turska.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Transparency International u Bosni i Hercegovini i ne odražava nužno stavove Evropske unije.

Sadržaj

Uvod	5
Pregled izvora podataka i ograničenja	6
Navigacija kroz Dashboard (Kontrolnu tablu)	7
Kako filtrirati i pretraživati podatke.....	9
Interpretacija indikatora integriteta.....	10
Preuzimanje i korištenje podataka (Export).....	12

Uvod

Dobrodošli u zvanični priručnik za **Integrity Watch BiH**. Ovaj dokument je dizajniran da vam pomogne u navigaciji, filtriranju i tumačenju podataka o političkom integritetu u Bosni i Hercegovini.

Platforma Integrity Watch za Bosnu i Hercegovinu je platforma otvorenih podataka koja građanima omogućava da istraže kako se novac i moć prepliću u procesima donošenja javnih odluka. Razvijena od strane Transparency Internationala u BiH (TI BiH), platforma objedinjuje skupove podataka o finansiranju političkih stranaka, javnim nabavkama i imovinskim kartonima izabranih nosilaca javnih funkcija, tri oblasti koje su najranjivije na korupciju i zloupotrebu javne funkcije.

U svojoj suštini, platforma Integrity Watch za Bosnu i Hercegovinu pretvara raspršene javne evidencije u pristupačne, pretražive i uporedive informacije. Samo uz nekoliko klikova možete istražiti ko finansira političke stranke, koje kompanije dobijaju javne ugovore, te kako imovinske prijave izabranih javnih zvaničnika mogu ukazivati na potencijalne sukobe interesa.

Platforma omogućava građanima, novinarima, istraživačima i donosiocima odluka da vide:

- kako se troši javni novac, uključujući ko dobija javne ugovore i koje se procedure koriste;
- kako se finansiraju političke stranke, uključujući izvore donacija od pojedinaca i pravnih subjekata;
- kako izabrani javni funkcioneri prijavljuju svoju imovinu

Pregled izvora podataka i ograničenja

Kvalitet svake analize zavisi od razumijevanja podataka na kojima se zasniva. **Integrity Watch BiH** ne kreira nove podatke, već prikuplja, obrađuje i vizualizira zvanične informacije kako bi ih učinio pristupačnijim javnosti

Platforma koristi podatke iz zvaničnih registara dviju ključnih institucija: Agencije za javne nabavke (AJN) i Centralne izborne komisije (CIK). Ove informacije, koje se odnose na javne nabavke, finansiranje političkih partija i imovinske kartone, dobijene su direktnim putem kroz objavljene API interfejsse ili slanjem zvaničnih zahtjeva za pristup informacijama.

Sistem te podatke obrađuje i vizualizira kako bi omogućio korisnicima da ih slobodno istražuju i filtriraju prema godini, instituciji ili imenu, čime se kompleksni administrativni podaci pretvaraju u razumljive indikatore integriteta.

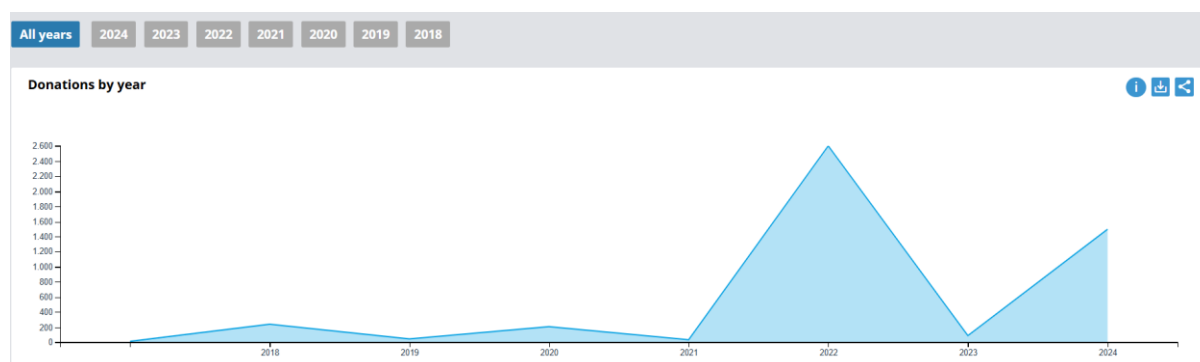
Kada je riječ o aktuelnosti informacija, važno je istaći da se vizualizacije na platformi osvježavaju periodično, prateći dinamiku kojom same institucije objavljuju podatke. Tako su podaci o javnim nabavkama trenutno dostupni za period od 2019. do 2024. godine, a njihovo dalje ažuriranje vrši se na godišnjem nivou, nakon što AJN objavi kompletirane podatke o ugovorima za prethodnu godinu. Sličan princip važi i za finansiranje političkih stranaka, gdje inicijalni unos pokriva period od 2018. do 2024. godine, uz redovne dopune koje prate javnu objavu godišnjih finansijskih izvještaja stranaka. Poseban segment čine imovinski kartoni koji trenutno obuhvataju izabrane zvaničnike sa Opštih izbora 2022. i Lokalnih izbora 2024. godine, dok se naredni veliki ciklus ažuriranja planira nakon Opštih izbora 2026. godine, čim podaci postanu javno dostupni.

Ipak, korisnici trebaju biti svjesni određenih ograničenja jer platforma služi kao digitalno ogledalo zvaničnih registara. To znači da se bilo kakvi nedostaci ili greške iz originalnih baza podataka mogu reflektovati i ovdje. Primjera radi, unose u portal javnih nabavki vrše službenici ugovornih organa, pa su ljudske greške pri unosu tehničkih detalja moguće. Takođe, kod imovinskih kartona postoji izazov validnosti jer Centralna izborna komisija nema zakonsko ovlaštenje da provjerava tačnost onoga što zvaničnici prijave. Zbog toga se u sistemu mogu pojaviti nepotpuni podaci, poput naziva firmi koji nedostaju ili su neprecizno navedeni, što je direktna posljedica načina na koji su podaci inicijalno popunjeni u zvaničnim obrascima.

Navigacija kroz Kontrolnu tablu

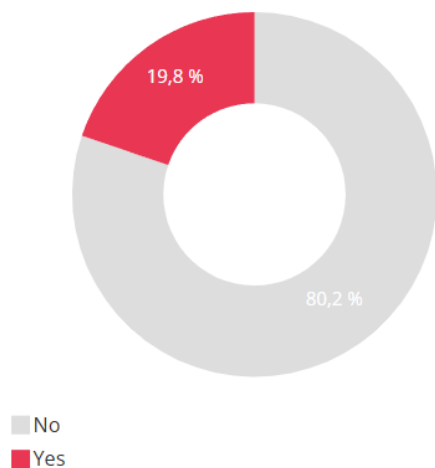
Kada pristupite bilo kojoj sekciji na platformi, bilo da istražujete **Javne nabavke**, **Finansiranje političkih partija** ili **Imovinske kartone**, primijet ćete da svaka kontrolna tabla prati sličnu, intuitivnu logiku dizajna. Ova uniformnost omogućava korisnicima da se brzo obuče za rad na cijeloj platformi.

Primarni alat za analizu na svakoj stranici čine **interaktivni grafikoni**. Na primjer jednostavnim klikom na određenu godinu, cijela platforma se trenutno transformiše i prikazuje podatke isključivo za tu godinu.

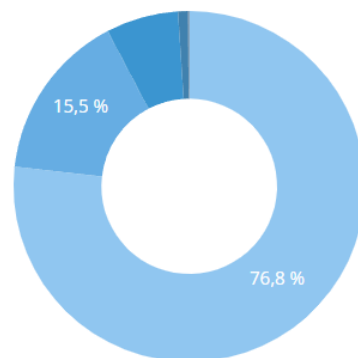

Isti princip važi i za pite-grafikone ili bar-dijagrame: klikom na određenu političku stranku ili kategoriju ugovora, svi ostali vizuelni prikazi na stranici se automatski prilagođavaju tom izboru. To vam omogućava da bez kucanja teksta, kroz samo par klikova, dođete do vrlo specifičnih informacija.

Public official owns company that won tenders (2024)

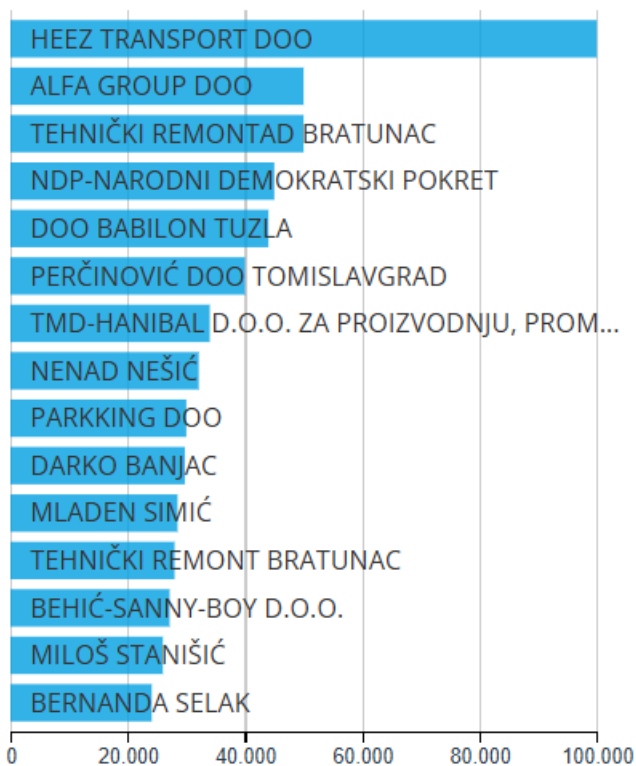
Type of procedure

Info

boxovi prikazuju ključne brojke, poput ukupnog iznosa ugovora ili broja donacija.

Top donors by donations amount

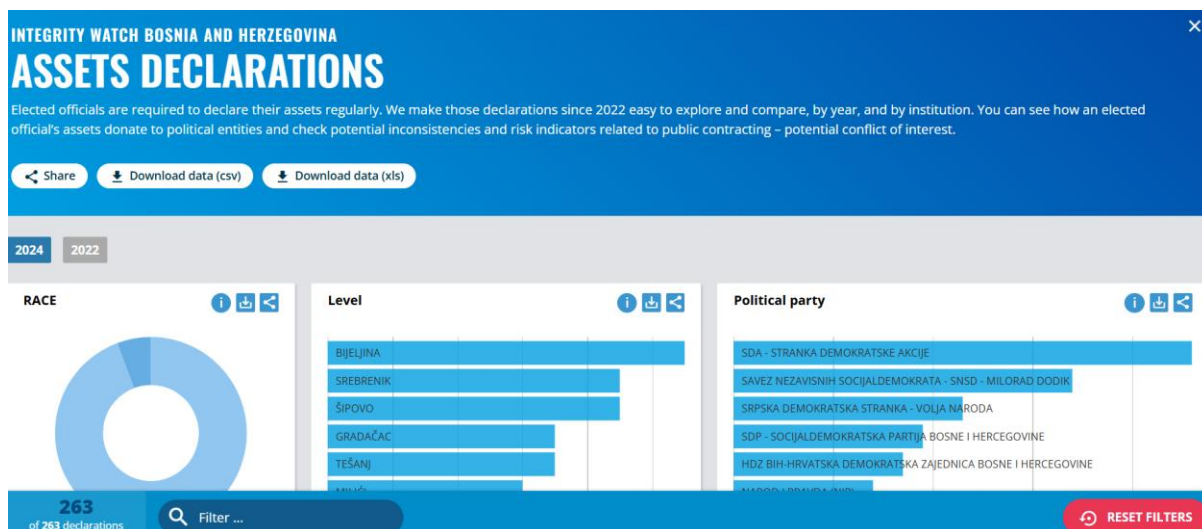
Tabele sa detaljima nalaze se na dnu stranice i prikazuju sirove podatke koji odgovaraju vašim postavljenim filterima

Nr	Name	RACE	Level	Political party	Company ownership info	Company id	Company value
1	ŽDERO DUŠAN	OPĆINSKO VIJEĆE / SKUPŠTINA OPŠTINE / SKUPŠTINA GRADA / GRADSKO VIJEĆE	KUPRES (RS)	SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - VOLJA NARODA	САМОСТАЛНИ ПРЕДУЗЕТНИК		10.000,0
2	ŠUŠNJAR ŽELJKO	OPĆINSKO VIJEĆE / SKUPŠTINA OPŠTINE / SKUPŠTINA GRADA / GRADSKO VIJEĆE	ŠIPOVO	DNS-NENAD NEŠIĆ	AGROPREMIX DOO	4404419210003	50.000,0
3	ŠUČUR ALEKSANDAR	OPĆINSKO VIJEĆE / SKUPŠTINA OPŠTINE / SKUPŠTINA GRADA / GRADSKO VIJEĆE	ISTOČNI STARI GRAD	SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - VOLJA NARODA	STOLARIJA SUČUR S.P.	4511500660006 VIEW PROCUREMENT PROCEDURES	100.000,0
4	ŠUVALIĆ EDIN	OPĆINSKO VIJEĆE / SKUPŠTINA OPŠTINE / SKUPŠTINA GRADA / GRADSKO VIJEĆE	DOBOJ - ISTOK	SDA - STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	TR "EDI" KLOKOTNA		80.000,0
5	ŠOŠIĆ JASMIN	OPĆINSKO VIJEĆE / SKUPŠTINA OPŠTINE / SKUPŠTINA GRADA / GRADSKO VIJEĆE	NOVI GRAD SARAJEVO	SDA - STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	O.D. HOME CLEAN HOME	4303777880001 VIEW PROCUREMENT PROCEDURES	15.000,0
6	ŠKULJ ELVISA	OPĆINSKO VIJEĆE / SKUPŠTINA OPŠTINE / SKUPŠTINA GRADA / GRADSKO VIJEĆE	PALE (FBIH)	SDP BIH - NAROD I PRAVDA	OPBZ""ЗХЕ 1/5	4245081880007	150.000,0

Kako filtrirati i pretraživati podatke

Da biste pronašli specifične informacije, koristite sljedeće alate:

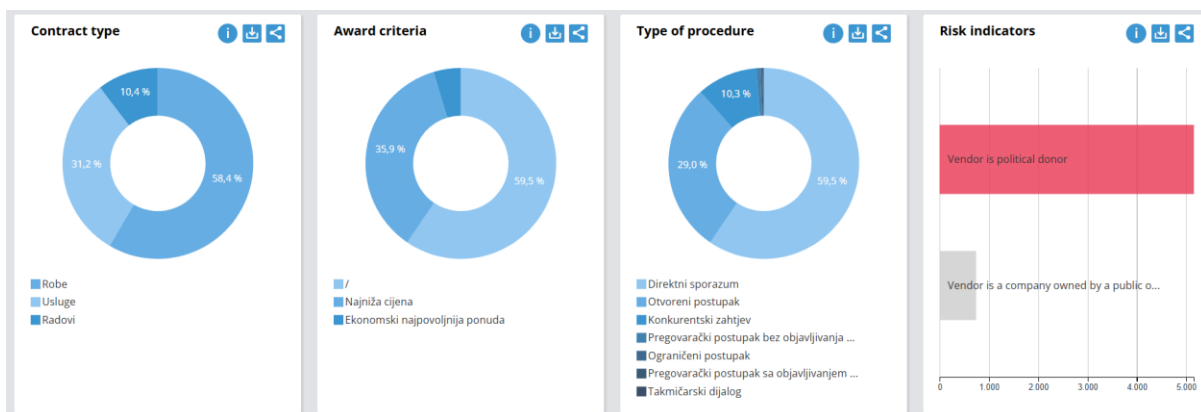
- Filteri (Dropdown meniji):** Odaberite godinu, politički subjekt ili lokaciju.

- Search box (Pretraga):** Unesite naziv određene kompanije ili ime funkcionera da biste vidjeli njihovu aktivnost.

- Indikatori rizika:** Koristite filtere za "Dodjelu ugovora" ili "Vrsta postupka" kako biste uočili potencijalne nepravilnosti

Interpretacija indikatora integriteta

Platforma nije samo baza podataka, već alat za analizu rizika. Sami podaci rijetko govore cijelu priču — tek kada se posmatraju u kombinaciji, ili u odnosu na vrijeme i okolnosti u kojima su nastali, oni postaju indikator koji zaslužuje dodatnu pažnju. U nastavku su navedeni najčešći obrasci na koje korisnici platforme treba da obrate pažnju:

- **Koncentracija ugovora:** Pratite da li mali broj firmi dobija većinu tendera u određenoj opštini ili instituciji. Kada jedan ili dva dobavljača konstantno osvajaju najveći dio vrijednosti ugovora tokom više godina, to može ukazivati na smanjenu konkurenciju, unaprijed poznatog pobjednika ili prilagođene tehničke specifikacije koje pogoduju određenom ponuđaču.
- **Političke veze:** Uporedite listu donatora stranke sa listom firmi koje pobjeđuju na tenderima koje raspisuje institucije pod kontrolom te stranke. Poklapanje između donatora i dobitnika ugovora, naročito ako se ponavlja iz godine u godinu ili se intenzivira nakon izbora, predstavlja jedan od najjačih signala potencijalnog sukoba interesa.
- **Vrsta postupka nabavke:** Obratite pažnju na udio direktnih sporazuma i pregovaračkih postupaka bez prethodne objave obavještenja u odnosu na otvorene postupke. Visok udio ovakvih, manje transparentnih vrsta postupaka kod jedne institucije obično znači manju konkurenciju i veći prostor za favorizovanje unaprijed odabranog ponuđača.

- **Vremenski obrasci dodjele ugovora:** Provjerite da li se broj ili vrijednost ugovora neuobičajeno povećava neposredno prije izbora ili odmah nakon smjene rukovodstva neke institucije. Ovakvi periodi nose povećan rizik od politički motivisanog trošenja javnog novca.
- **Sukob interesa u imovinskim kartonima:** Provjerite da li se, kao vlasnik, osnivač ili direktor firme koja je dobavljač institucije u kojoj zvaničnik obavlja javnu funkciju, pojavljuje član njegove uže ili šire porodice. Ovakvo preklapanje predstavlja jedan od najjasnijih pokazatelja potencijalnog sukoba interesa.
- **Neusklađen rast imovine:** Uporedite imovinske kartone istog zvaničnika kroz više izbornih ciklusa. Nagli skok vrijednosti nekretnina, vozila ili ušteđevine, koji se ne može objasniti prijavljenim primanjima tokom mandata, zasluhuje dodatnu provjeru.

Važno je naglasiti da nijedan od ovih indikatora, sam po sebi, nije dokaz nezakonitog postupanja. Riječ je o polaznim tačkama koje usmjeravaju pažnju na mjesta gdje je rizik statistički povećan. Svaki nalaz koji se na ovaj način uoči trebalo bi dodatno provjeriti kroz druge javno dostupne izvore, terenska istraživanja, izjave nadležnih institucija ili, po potrebi, putem zahtjeva za pristup informacijama, prije nego što se izvedu konačni zaključci.

Preuzimanje i korištenje podataka (Export)

Podaci prikazani na platformi ne moraju ostati zatvoreni u pretraživaču, svako ko želi sam vršiti dublju analizu, unakrsno provjeravati podatke ili ih koristiti u novinarskom istraživanju, može ih preuzeti i dalje obrađivati u Excelu, R-u, Python-u ili bilo kojem drugom alatu za analizu podataka.

- **Preuzmite podatke:** Pronađite dugme "**Download**" ili "**Export**" pored tabela sa detaljima.
- **Format datoteke:** Podaci se obično preuzimaju u .csv formatu (vrijednosti odvojene zarezom), koji je spreman za dalju obradu i može se otvoriti u gotovo svakom softveru za analizu podataka.
- **Otvaranje u Excelu:** Ako se prilikom direktnog otvaranja .csv datoteke domaća slova (č, ć, š, đ, ž) prikažu neispravno, koristite opciju *Data > From Text/CSV* i odaberite kodiranje UTF-8 prilikom uvoza, čime se osigurava ispravan prikaz svih znakova.
- **Kombinovanje skupova podataka:** Ako želite povezati podatke iz različitih sekcija (na primjer, uporediti dobitnike ugovora sa donatorima stranaka), koristite naziv firme, naziv institucije ili JIB, ukoliko je dostupan, kao zajednički ključ za povezivanje tabela.
- **Citiranje izvora:** Ukoliko preuzete podatke koristite u tekstu, izvještaju ili istraživanju koje objavljujete, navedite **Integrity Watch BiH (www.integritywatch.ba)** kao izvor, zajedno sa datumom preuzimanja podataka, s obzirom na to da se vizualizacije periodično osvježavaju.

Imajte na umu da izvezeni podaci nose ista ograničenja opisana u poglavlju *Pregled izvora podataka i ograničenja*, riječ je o digitalnom ogledalu zvaničnih registara AJN-a i CIK-a, pa se eventualne greške ili nepotpuni unosi iz originalnih baza prenose i u preuzetu datoteku. Ako prilikom analize primijetite podatak za koji smatrate da je netačan ili nepotpun, slobodno se obratite timu Integrity Watch BiH putem kontakt podataka navedenih na platformi.